

Den nya vänstern i Sverige kring år 2000

Sociala rörelser i en globaliserad värld

Hedvig Ekerwald: Den nya vänstern i Sverige kring år 2000. Sociala rörelser i en globaliserad värld

Vad stödjer min hypotes om att vi just nu befinner oss i en politisk vänstervåg? Vad gör att man kan definiera en social rörelse som "vänster"? Vad skiljer den nya vänstern från 1968 års vänsterrörelse? Vilka har uppkomstbetingelserna varit för dagens vänster? Vad vill denna heterogena rörelse?

Dagens vänsterpolitiska ungdomsrörelser jämförs med FNL-rörelsen kring 1968. Bakgrunden till dagens rörelse analyseras historiskt, politiskt och sociologiskt med element som det antikommunistiska inflytandet från Berlinmurens fall, framväxten av anarkiströrelsen, polariseringen mellan nyfascister och antirasister, veganrörelsen och kampen för djurens rätt, husockupationer, Göteborgshändelserna och framväxten av World Social Forum med dess regionala avläggare även i Sverige. Sammantaget, menar jag, har därmed engagemangs- och rättvisetanken fått en alltmer framträdande roll i det allmänna medvetandet. Teoretiskt inspirerande för min analys är den av Jeff Goodwin, James M. Jasper och Francesca Polletta redigerade "Passionate Politics. Emotions and Social Movements" (2001).

¹ Hedvig.Ekerwald@soc.uu.se

Inledning

Tidsandan växlar. Ibland är det en vänstervåg i samhällsdebatten, ibland en högervåg. De flesta torde vara ense om att det var en vänstervåg i Sverige åren kring 1968, detta årtal som närmast blivit en ikon. I denna uppsats hävdar jag att även dagens tid, åren kring millennieskiftet, har en av vänstern dominerad debatt.

Är detta självklart? När saken dryftas av jämnåriga runt omkring mig, en medelklassmänniska tillhörig de breda årskullarna födda under babyboomen 1943-1948, menar en del att det inte är en vänstervåg. "Annat var det när jag var ung!" Andra menar att det som kan tyckas vara dagens vänster inte är "vänster". Det rör sig om odisciplinerade anarkister som inte har mycket gemensamt med en gammaldags arbetarrörelse. Inte många vågar säga att vi nu är inne i en stark våg av vänsterpräglad tidsanda.

Går man i stället till ungdomar och sådana ungdomar vars uppfattningar ligger till vänster så kan de ofta ha en nästan mytisk uppfattning om åren kring 1968. Då var allt annorlunda. Då var varenda människa vänster. Nu är det bara de själva i någon liten grupp och några till men samhället i stort är ett jäsande, stillastående, borgerligt samhälle.

Detta är en makrosociologisk frågeställning. Vad kännetecknar vårt samhälle? Det är också en kultursociologisk frågeställning. Vilken sorts kultur i form av tidsanda kan sägas prägla dagens samhälle? Det är i högsta grad en frågeställning för de som studerar sociala rörelser. Är det idag en uppgång för sociala rörelser med vänsterengagemang?

Frågan är väckt. Men har den någon betydelse? Den brittiska sociologen Beverley Skeggs i den inflytelserika studien "Att bli respektabel" återinför i vår postmodernistiska akademiska miljö dels klassbegreppet, dels en politisk syn på forskning och kunskap: "Vi bör alltid ta reda på i vems intresse kunskapen har producerats och vems intressen den företräder."² Jag är intresserad av huruvida det är en vänstervåg av politiska skäl. Den svenska välfärdsstaten har byggts upp sedan 1930-talet och därefter, sedan början av 1990-talet delvis nedmonterats. Mitt intresse av att vanliga människor har det bra, att det finns en gräsrotsdemokrati i landet, att jämlikhet understöds av reformer och att det finns en bra och effektiv apparat för att stärka de svagaste i samhället gör att jag vill att det som finns kvar av välfärdsstaten tillväxer och förbättras. Jag vill det även om det sker på bekostnad av min och mina klassbröders konsumtion. Jag önskar ett trevligare och vänligare samhälle och det kan inte köpas för mina individuella pengar.

² Beverley Skeggs, *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön* (1997), Göteborg, Daidalos 2000, s.38.

Välfärdsstaten stärks om vänstern får mer makt. Om det är en vänstervåg just nu bör alla människor som stödjer en liknande politik som min samverka för att under denna tillfälliga våg säkra så mycket som möjligt i form av reformer, regler och institutioner inför en framtida högervåg. Det är i detta sammanhang som det blir viktigt att veta om det är en vänstervåg just nu eller ej.

Det bör tilläggas att det faktum att det ligger ett politiskt intresse bakom valet av frågeställning inte innebär bristande vetenskaplighet. Bakom varje val av frågeställning ligger ett intresse. Det kan vara individuell trendkänslighet inför anslagsgivare och lust att göra karriär eller politiska värderingar eller en blandning av detta. Det är lättare att kritisera en eventuell snedvridenhet i tolkningarna om värderingarna bakom tolkningarna redovisats.

Husockupationen i Linköping år 2000

Mitt tvååriga forskningsprojekt "Husockupationen i Linköping - globalt och lokalt i växelverkan" hade medel åren 2001-2002 från HSFR, Humanistiskt samhällsvetenskapliga forskningsrådet och sedan FAS, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Projektet gällde en husockupation i Linköping i mars år 2000 som på ett våldsamt sätt avbröts av polis och nationella insatsstyrkan. Det var ett förlopp som tog ett dygn. Jag hade sökt ett tvåårigt anslag i stället för det normala treåriga då jag inte ansåg denna husockupation vara av den vikt att jag ville ägna den ett så långvarigt studium som tre år. Men jag är fortfarande år 2004 djupt nedsänkt i de vidare sociologiska problem som studiet av denna korta husockupation väckt. Jag hade missbedömt frågans vikt. Det stod särskilt klart för mig efter EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001. Alla de beståndsdelar som fanns i Linköpingsfallet återkom nu i Göteborg, men i mycket större skala: Sammanstötningar mellan våldsamma, maskerade och brottsliga ungdomar och våldsamma poliser, sammanstötningar som slutade med seger för ordningsmakten på marken, i media och i det juridiska efterspelet. Ungdomarnas ideologi förenade dem med andra ungdomar ute i världen, liksom polisens nolltolerans förenade polisen med poliser i andra länder. Det som framför allt skilde var att EU-toppmötet fick världsvid massmedial täckning medan husockupationen i Linköping visserligen ledde till den största rättegången i Linköpings historia sedan brännvinsupproret 1800³ men detta blev inte känt utanför Sveriges gränser.

³ Östgöta Correspondenten 2000-03-23.

Inom projektet har min medarbetare, Magdalena Czaplicka intervjuat sju av husockupanterna. Vi har skrivit ett antal uppsatser varav två ska fullborda Czaplickas sammanläggningsavhandling.⁴ Jag tänkte nu sammanfatta det som framkommit i en kortare bok för vilken jag har gjort ett synopsis. Syftet med denna uppsats är att presentera detta synopsis för att få det diskuterat av arbetsgruppen Sociala rörelser. Jag uppskattar mycket all kritik, alla litteraturtips och alla tankar som kan utveckla mitt tankesätt!

En vänster efter Berlinmurens fall

Den bok jag planerar har arbetstiteln "Den nya vänstern, staten och demokratin". I första kapitlet ska jag problematisera och ange syftet och bokens uppläggning. Jag kommer här att ge en mer ingående beskrivning av planen för första kapitlet som lägger en grund för boken för att sedan i rask takt presentera de följande kapitlen.

Frågan för första kapitlet är om det verkligen rör sig om en vänstervåg idag? Vad är 'vänster' är då en första fråga. Mikael Löfgren framförde åsikten på sociala rörelseseminarier för forskare och praktiker (Ordfront, 2004-05-19) att man kallar det vänsterfrågor men att det är fel! Det rör sig om frågor som angår alla. Jag tolkar det som att frågorna inte har det klassintresset, arbetarklass mot borgerlighet, som underförstås i "vänster". Andra åsikter är att anarkistiska vänstermänniskor inte är vänster. De kanske tror sig vara vänster men i själva verket stärker de samhällets högerkrafter. Åter andra åsikter är att anarkistiska vänstermänniskor är småborgerliga. Deras politik är individualistisk i stället för att bygga på kollektiv handling. Liknande resonemang kommer att utvecklas liksom den definition av vänster som boken kommer att använda. Den definitionen är att vänster innebär politik som gagnar folket i bred mening gentemot eliterna och i folket särskilt arbetarklassen. Med arbetarklass avses här det marxistiska begreppet 'arbetarklass', den stora grupp av människor som säljer sin arbetskraft till vinstdrivande företag som skapar ekonomiska vinster på deras arbetes produkter oavsett om det är tjänster eller varor. Operationellt definierar jag arbetarklass mycket enkelt som anställda

⁴ Hedvig Ekerwald: 1) "Acting on Texts. A Whistle Blowing Interview from the Linköping Squatters in the Year 2000", uppsats framlagd på "Minne, berättelse, reflektion - en konferens om vetenskap och gestaltning av erfarenheter", Centrum för kulturforskning, Växjö 2 oktober 2002, 2) "Linköping 2000. Squatters as Passionate Dissidents", uppsats framlagd vid XVth ISA World Congress of Sociology, Brisbane, Australien 2002, RC 48, Session 9: Emotions and Social Movements, 2002-07-11, 3) "Ungdomars politiska okynne" i *Svenskt okynne. Att underminera det auktoritära samhället*, red. Leif Lewin, Acta Universitatis Upsaliensis, skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala 150, s.73-86. Magdalena Czaplicka: 1) "Husockupation i Linköping - en rekonstruktion", uppsats framlagd vid Ungdomsforskningsseminariet vid Uppsala universitet, 2003-05-21, 2) "Husockupation i Linköping. Våldets olika ansikten", uppsats framlagd vid Nordiska Sociologförbundet, Reykjavik 15-17 augusti 2002, sessionsgrupp 14: Makt och demokrati.

människor fackligt anslutna till huvudsakligen LO. Till arbetarklassen hör också delar av TCO (utvidgad arbetarklass i Eric Ohlin Wrights definition⁵). Liknande arbetsvillkor som arbetarklassen har också kanske 40 procent av de egna företagarna i Sverige, varför de i många avseenden har liknande intressen som den egentliga arbetarklassen. Majoriteten i Sverige är därmed vad jag vill kalla vanligt folk medan företagare med många anställda, höga statstjänstemän och höga tjänstemän i stora privata organisationer oavsett utbildningsgrad samt SACO-anslutna hör till eliterna i samhället, inte till gruppen 'vanligt folk'.

En andra fråga angående en eventuell vänstervåg är vad 'våg' är. Det är ett tidsbegrepp som är cykliskt. Återkommande vågor av vänstertänkande avlöser återkommande vågor av högertänkande i samhällsdebatten. Den amerikanske sociologen Pitirim Sorokin har en teori om ett sådant cykliskt förlopp. Lars Tornstam utlägger den så att den kulturella utvecklingen pendlar mellan två ändpunkter på en skala där i den ena ändan det uppstår en sinneskultur och i den andra en idékultur. Tornstam exemplifierar sinneskulturen med materiell välfärd, hälso- och sjukvård, socialvård, allmän vällevnad, produktivitet och effektivitet. Idékulturen däremot gäller moral och människans inre villkor. De filosofiska och religiösa frågorna får större betydelse än materiella frågor. Sorokin tänker sig att samhällets kultur pendlar från den ena ändan till den andra under en mycket lång tid så att "västvärlden genomlöp två fulla cykler från sinneskultur till idékultur" sedan det antika Greklands tid.⁶

En idé liknande Sorokins är att urskilja betydligt kortare tidsperioder, tio eller femton år, och se olika sådana perioder som kännetecknande av idéströmningar som avlöser varandra, inte sinnes- och idékultur men väl idéströmningar präglad av höger- respektive vänsterpolitik. Perioderna behöver inte vara årtionden och om det är ett årtionde behöver det inte sammanfalla med ett skifte mellan decennier utan exempelvis 1968 års vänstervåg präglar årtiondet 1965-1975. Edmund Dahlström kommenterar sådana försök:

Kulturhistoriska jämförelser har ofta sökt finna en tidsanda och tidsmentalitet som fångar in det tidstypiska för ett skede eller en epok till skillnad från tidigare och senare perioder (Sällström 1986⁷). Man har velat beskriva helheten och fina djupstrukturer som fångar det väsentliga.

⁵ Göran Ahrne, Hedvig Ekerwald och Håkon Leiufrud, *Klassamhällets förändring*, Lund, Arkiv förlag (1985), 1995.

⁶ Lars Tornstam, "Ålder och åldrande" i *Sverige - vardag och struktur. Sociologer beskriver det svenska samhället*, red. av Ulf Himmelstrand och Göran Svensson, Stockholm, Norstedts 1988, s. 373.

⁷ Dahlström hänvisar till Pehr Sällströms *Mentaliteter*, Åbo, Åbo akademi, 1986.

Svårigheten ligger i att det moderna samhället har en så differentierad och komplicerad socio-kulturell uppbyggnad, fragmenterad i klass, ålder, kön och etnisk härkomst och skilda institutioner, landsdelar, bebyggelse typer etc.⁸

Dahlström är inte postmodern men hans kommentar är mycket typisk för ett postmodernt kommenterande av alla försök att generalisera. Det är ingen logisk omöjlighet att det skulle finnas tidstypiska saker samtidigt som det finns skillnader vid samma tidpunkt mellan människor av olika samhällsklasser osv. Var och en av oss befinner oss alltid vid någon skärningspunkt där många cirklar möts men skärningspunkterna växlar över tid. Dahlströms skillnader är därför inte ett argument mot att även tiden skulle utgöra en struktur som har en påverkanskraft.

I länderanalyser brukar man ofta relatera landets nuläge till dess historia. I nyare statsvetenskapliga analyser relaterar man också landets nuläge till det som händer i andra länder vid samma tidpunkt, händelser som utgör en sorts sedelärande historier för människorna i det landet. När Rumäniens folk ser det som händer i Ryssland när Sovjetunionen faller samman så inspireras de att störta sin egen diktator. Zapatisterna i Mexico kan utgöra en större källa till inspiration för europeiska anarkister än den egna rörelsens föregångare i 1850-talets Europa. Det som händer just idag i hela världen kan påverka oss mer på det medvetna planet än det som hänt tidigare på den plats där vi just bor. Denna mekanism innebär alltså att de samtida influenserna har stort inflytande och det är tidsanda i den bemärkelsen jag lägger i ordet 'våg' i vänstervåg.

Det ska tilläggas att vänstervåg inte innebär att vanligt folk har makten gentemot eliterna. Det innebär bara att styrkeförhållandena mellan vanligt folk och eliterna är sådana att även eliterna måste låta media uttrycka sig på ett för vanligt folk fördelaktigt sätt under vänstervågstider medan de får media att mer oförblommerat stödja eliterna under högervågstider. Vänstervågen gynnar vanligt folk även om de grundläggande styrkeförhållandena inte ändras.

Hur ska man undersöka om det föreligger en vänstervåg? Vad ska vara indikatorerna på en sådan? Vad måste föreligga för att min hypotes ska ha stöd och vad skulle kunna falsifiera den? Jag kommer att titta på statistik över valresultat, även skolval när sådana funnits, och exemplifiera en vänsteranda med händelser som toppmöteskravallerna i Seattle, Prag, Göteborg och Genua, samt demonstrationerna den 15 februari 2003 och 20 mars 2004.

⁸ Edmund Dahlström, "Kultur, ideologi och vetenskap" i *Sverige - vardag och struktur. Sociologer beskriver det svenska samhället*, red. av Ulf Himmelstrand och Göran Svensson, Stockholm, Norstedts 1988, s. 306. I sin text påpekar Dahlström att 'modernismen' för de som analyserar den kan ses som en djupstruktur som genomtränger samhällets olika delar.

Jag kommer också att skissera en möjlig historisk utveckling av förutsättningarna för denna nya vänstervåg som jag antar finns. Denna historik innefattar bl a Berlinmurens fall som kom att fungera som konstgjord andning på den högervåg som rått under 1980-talet. Den antikommunism som öppnandet av diktaturens arkiv medförde gjorde att vänstern ärligen ville ta sig andra uttryck än i kommunistiska partier. Det stärkte bland kommunisterna just trotskister som själva förtryckts av Sovjetunionen och utanför kommunisterna just anarkisterna. Dessa två rörelser kom att dra ungdomar till sig.

Vi återgår till den planerade bokens synopsis. Det *andra* kapitlet tar upp ontologiska och epistemologiska frågeställningar. Mitt perspektiv har några aspekter som jag vill redogöra för i detta kapitel. En aspekt är att *krafter tar sig olika uttryck*. Folken i Tredje världen bildade först avkolonialiseringens starka rörelse från Indien över Mau-Mau i Kenya⁹ till de portugisiska kolonierna i Afrika, sedan den alliansfria rörelsen, som började i länder som frigjort sig från kolonialismen på 1950-talet och som stod som starkast på 1970-talet, och nu antiglobaliseringsrörelsen med ickestatliga organisationer som starka deltagare (NGO's och INGO's¹⁰). Det gäller att urskilja kraften bakom de många organisatoriska uttrycken och igenkänna att den hör till samma grupper. En annan aspekt är att samspelet och striderna lätt uppvisar *isomorfi*, dvs likhet i tendenser på olika nivåer, mikro, mezzo och makro. Ett exempel på det är att det är samma tendenser som kommer till uttryck på grupp-nivå i Linköping under husockupationen som det gör på storstadsnivå i Göteborg under EU-toppmötet 2001. Detta är ingenting mystiskt utan det beror på att det är människor som verkar på alla nivåer och som vet vad som hinder på de andra nivåerna och påverkas av det. En tredje aspekt är *tid- och rumsammanhållningen*. Det är som vi redan varit inne på inte bara de historiska rötterna utan även de situationsbetingade sidoinfluenserna som får effekt i ett enskilt fall. Saker vandrar över kulturområdets så kallade gränser. Några exempel: De gerillasoldater från hela världen som utbildades i Palestina efter 1967 spelade Beatles på sina fria stunder, vilket kanske kan vara naturligt för irländska kämpar men inte det första media tänker sig om muslimska dito och Dallas av alla program var ett populärt program även i det socialistiska Rumänien. Det gäller alltså att hålla samman en medvetenhet om sakernas rötter och sakernas samtida omgivning, kontext,

⁹ Mau-Mau-rörelsen, en befrielse-rörelse mot de engelska kolonistörerna uppstod 1950 och 1952-56 rådde det undantagstillstånd i denna koloni. Resultaten av kampen är typisk. Nationalencyklopedin skriver: "Ca 13 000 afrikaner, de flesta kikuyu, dödades under upproret, därav 2000 civila, medan endast 32 europeiska civila dödades." (Kikuyu-folket dominerade Mau-Mau-rörelsen.)

¹⁰ Nongovernmental organisations and international nongovernmental organisations.

eller, med andra ord, att hålla samman en synkron och en diakron analys. En fjärde aspekt är *nytt i det gamla tecknets kläder*. Under vandringen över gränser och mellan grupper förlorar tecknen delvis betydelser och får tecknena också delvis nya betydelser. Punkens smärtöverskridande säkerhetsnål i kinden omformas till en del av sadomasochismen som sexuellt mode i bredare queer-kretsar och sedan omvandlas det igen till ett mainstreammode i form av strypsmycken och liknande på kvinnor som inte sällan saknar kunskap om tecknets ursprung i sadomasochismen eller punken. På teorins område kan nyheter i det gamla tecknets eller uttryckets kläder exemplifieras med Faircloughs diskursanalys på Foucaults betydligt mer materialistiska grund och Janice Radways receptionstänkande på Gramscis gamla hegemonitänke. Den nya tanken bygger så starkt i formen eller uttryckssättet på den gamla tanken att det inte genast märks vad som är nytt i den nya tanken utan man kan lätt förväxla den med den gamla. Först i efterhand framträder det klart vilken nyhet som låg i uttrycket. Baksidan av denna aspekt är att gamla saker uppträder i det nya tecknets kläder. Gammalt och nytt förutsätter alltså en analys som är medveten om form och innehåll, om betecknande och betecknad. En femte aspekt är *topdogs och underdogs*. Relationen mellan de grupper som Johan Galtung kallar just topdogs och underdogs återuppstår på olika nivåer, i familjen, organisationen, staten och de internationella organisationerna. Den relationen uppvisar på de olika nivåerna likartade (isomorfa) tendenser präglade av makt och motstånd. En sjätte och här sista aspekt är *kulturförändring*. Materialismen utsäger att det är förändringar i basen som styr förändringar i överbyggnaden, kulturen. Men kulturen påverkas också inherent genom att de element som finns vid ett visst givet ögonblick kombineras av kreativa människor till nya element där själva fonden eller reservoaren av förefintliga element i överbyggnaden, inte basen, är det styrande. Materialismen är enligt mitt perspektiv grunden men det är nödvändigt att i analysen utveckla en sensitivitet för den kreativa variationen som finns eller är möjlig på samma materialistiska grund, en variation i överbyggnaden som också återverkar på basen.

I *tredje* kapitlet ges en överblick över forskningen om sociala rörelser med forskare som bl a Ron Eyerman, Helena Flam och Abby Petersen¹¹. Det finns inom postmodernismen en backlash på bred front mot förnuftsriktningen hos traditionell forskning, den inriktning på att världen är förnuftig eftersom den speglar oss förnuftiga forskare. Denna goda backlash har lett till att de

¹¹ Se *Häftet för Kritiska Studier* nr 1, 2002 och *Sociologisk forskning* nr 1, 1996, och se forskare som Jan Carle, Kerstin Jacobsson, Adrienne Sörbom, Håkan Thörn, Magnus Wennerhag, Åsa Wettergren och Stefan Vinthagen.

första ansatserna till en känslans sociologi vuxit fram. Inom forskning om kön¹², klass och etnicitet finns sådan medvetenhet om känslors allmänna betydelse, känslans förmåga att sammanfatta ett virrvarr av komplexa relationer och på så sätt avspegla strukturer och känslan som grund för minne¹³ och handling. Beverley Skeggs redan åberopade "Att bli respektabel" visar förtrycket av människor, i hennes fall vita arbetarklasskvinnor, då de påverkas i sitt innersta av samhällets diskurser. Här är ett av Skeggs exempel på sådan förtryckande diskurs: "Kvinnokönets hopplösa underklass. Polyesterklassen, de överviktiga på banan för de långsamma. Snabbmatsservitriser, fabriksarbetare, hemmafruar - de som tillhör de rosa kragarnas osynliga armé."¹⁴ Vem ger dem en känsla av värde om de inte organiserar sig och slår tillbaka? För det behövs det en arbetarrörelse. Det Skeggs visar är strukturernas intrång i kvinnorna. Hon visar deras medvetenhet om beskrivningarna och deras känslor av skam och förkrympt människovärde.

I den av Jeff Goodwin, James M. Jasper och Francesca Polletta redigerade "Passionate Politics. Emotions and Social Movements" (2001) beskrivs hur den gamla vänsterns kamp kring 1968 att få stopp på Vietnamkriget av sina motståndare beskrevs som något som egentligen inte var något annat än ett förtäckt föräldrappror. Det fanns känslomässiga behov bortom politiken, sade de konservativa, och dessa behov styrde ungdomarna så man behövde inte ta allvarligt på deras protester. När sedan sådana vänsterungdomar blev forskare om sociala rörelser ville de därför särskilt betona det förnuftiga i protesterna, inte känslan och det undermedvetna. Det kan förklara varför det är först nu, 30 - 35 år senare, som forskare om sociala rörelser börjar sätta känslans sökarljus på verkligheten. Det är denna nya ansats som redovisas i *Passionate Politics*.

I den ansatsen finns tänkandet att känslan uttrycker sig i ett bildliknande språk i form av metaforer och att dessa metaforer sedan uppmanar till handling (Anne Kane¹⁵). Det inträffar

¹² Jag hade först skrivit "kön, klass, etnicitet och sexualitet" för att täcka in queerforskning utifrån den heterosexuella matrisen. Men kön kan inte ses frikopplat från sexualitet och genusforskning bör inbegripa att själva systemet för könen, den heterosexuella matrisen, också undersöks.

¹³ Se min studie *Varje mor är en dotter. Om kvinnors ungdomstid på 1900-talet* (Symposion 2002) och begreppet 'kärnhändelse' för den mekanismen att minnet sammanfattar ett svårbegripligt nät av relationer mellan människor i ett antal enkla, i det närmaste metaforiska minnen av känslomässigt upprörande situationer (s.52-55, 169 och 172). Sådana 'kärnhändelser' ska forskaren vara uppmärksam på.

¹⁴ Alan King citerad i Rowe och sedan Skeggs (s.160 i Skeggs).

¹⁵ Kane säger: "Metaphors are like windows on emotions" (s.265). Hon har i sin mycket intressanta artikel gått igenom tusentals tal från irländska 'kriget' om jord 1879 - 1882 och finner att de vanligast förekommande känslorna är "shame, fear, sorrow, humiliation, indignation, disgust, anger, hatred (of England and landlords), love (of Ireland and the land), pride, empowerment, enthusiasm, solidarity, vengefulness, and righteousness." (s.256)

något som får strukturerna att bli synliga, jag vill exemplifiera det med massakern vid Soweto 1976 då fler än 150 människor dödades eller Ådalskravallerna 1931 då fem människor dödades, i båda fallen av polis och militär. Sådana händelser kan åstadkomma att människor får en moralisk chock (Lukers och Jasper) och i det känslomässiga tillståndet uppstår det lätt sociala rörelser, bildade för att ändra på sakernas tillstånd. Känslan ger energin till handlingarna. Vi kan lyssna på en ledande gestalt i antislaverirörelsen som citeras i *Passionate Politics*, Theodore Welt: "If it is not FELT in the very *vital tissues of the spirit*, all the reasoning in the world is a feather thrown against the wind" (Young, s.103).

I *fjärde* kapitlet analyserar jag husockupationen i Linköping år 2000, utifrån intervjuerna som min medarbetare Magdalena Czaplicka gjort. Jag tar upp det konkreta förloppet och kontexten med stadens privatiseringar och ungdomens uppvaktning av kommunen för att få ett ungdomens hus. Den erfarenhetsbaserade modell jag arbetar efter mer generellt vad gäller uppror och aktioner är att 1. Bakgrunden till de upproriska och deras aktion eller dåd talas det mycket litet om, 2. Våld under själva aktionen begås till större delen av den mäktigare parten, ofta det officiella samhället, och 3. Media kontrolleras av den mäktigare parten, ofta samhällsföreträdarna. Det leder till att mediakonsumenter i allmänhet leds av snedvriden mediabevakning att ta ställning för den starkare parten och lägga sitt fördömande av den svagare parten till det övriga, strukturella förtrycket som den parten redan lider under. Detta stämmer även i fallet Linköping.

I *femte* kapitlet analyseras Göteborgskravallerna¹⁶. Materialet här är främst Erik Wijks böcker, en egen intervju med en mor till en ungdom som dömdes till fängelse, Göteborgskommitténs betänkande SOU 2002:122 samt pressklipp. Den ej allmänt accepterade bilden som jag kommer att presentera är isomorf med bilden av Linköpingsockupationen. Jag kommer att beskriva vad de radikala ungdomarna ville och jag kommer att sätta in det i ett sammanhang som visar de orättvisor som ungdomarna reagerar på. Våldsamheten i vissa ungdomars metoder kommer att visas liksom den kamratliga förbundenhet som ligger bakom. Likaså ska samhällets/makthavarnas oförståelse för vad dessa ungdomar hade för slags budskap visas liksom polismaktens våld och medias ensidiga ställningstagande.

¹⁶ Man brukar idag kalla det "Göteborgshändelserna" då många tycker att kravaller anger att det finns en mobb som flipprat ut. Jag tycker "händelser" är ett eufemistiskt ord och jag vill bevara kravaller då det gör att framtida generationer lättare förstår precis vilka "händelser" som åsyftas. Händelserna får inte glömmas.

I *sjätte* kapitlet handlar det om "den autonoma rörelsen". Särskilt AFA, antifascistisk aktion, kommer att skildras med kontexten nynazismens framväxt. Utifrån en intervju som jag fått ta del av med en AFA-aktivist¹⁷ växer en intressant syn fram på organisationsverige som kanske inte är vad man förväntar sig:

Det finns organisationer som inte vill samarbeta med AFA och då är det ju framförallt de som är beroende av opinionsvindar om man säger så. /.../ Medan för de flesta folkrörelser är inte det här något problem. De sitter inte i samma..., man är inte beroende av väljarsiffror eller opinion utan man är beroende av sina egna medlemmars aktivitet och då är det ofta så att vi har aktivister, andra organisationer har ett namn men ofta brist på aktivister så ofta lever vi i ett rätt så symbiotiskt förhållande med varandra." (s.7 i intervjuutskriften)

Men det jag tror att högern och media har haft svårt att greppa med oss är att det jämt finns den här bilden: "Det finns de seriösa demonstranterna, de vill föra ut sin bild, de har åsikter, och sedan finns det de oseriösa som kommer dit och ställer till bråk och där är AFA den organisationen". Det som de inte har greppat är att AFA var en central organisation i Göteborgsaktionen, i arbetet, i antirasistiska nätverket i Sverige. Vi är inte den här svansen som kommer med, vi är mitt inne i det här och organiserar det mesta av det som sker¹⁸. (s.12 i intervjuutskriften)

Behövde nynazismen antifascismen för att växa genom konfrontation eller skulle vi haft ett betydligt allvarligare hot från nynazismen utan AFA's modiga politik? Båda grupperna ingår i samma fält med Bourdieus definition av fält som ett område där grupper slåss om samma sak, i det här fallet att påverka rasismen i Sverige. Men gruppernas intressen är helt motstridiga.

I *sjunde* kapitlet är ämnet Säkerhetspolisen och dess motarbetande av nynazism och av nynazismens politiska motståndare, den autonoma rörelsen. Även polisen tas upp. Detta sätts också in i det aktuella sammanhanget med global antiterroristbekämpning¹⁹. I det här kapitlet är alltså staten huvudperson även om staten finns med i de tidigare kapitlen också.

¹⁷ Jag har träffat den intervjuade och fått hans tillstånd att använda intervjun.

¹⁸ Det framgår ur intervjun att det sker tillsammans med övriga i autonoma rörelsen och med syndikalisterna och ATTAC.

¹⁹ Nolltoleransideologin, Fästning Europa, modern flyktingpolitik, elfte september, fallet med den somaliska banken Al Barrakat, fallet med avvisningarna till Egypten av Ahmed Agiza och Mohamed El Zari i december 2001 och Guantanamo fångenen Mehdi Ghezali kommer att beröras. Även USA's gigantiska Homeland Security Department bildat efter 11/9 2001 och 1950-talets

I *åttonde* kapitlet är demokratin och fredliga kampmetoder ämnet. I boken finns ett ungdomsforskningsperspektiv på dagens nya vänster. I det läge som råder i världen, vem dras till de parlamentariska partierna som inte verkar vilja avskaffa västvärldens utsugning av vår jord. I det läge som råder i Sverige där allt mer makt flyttas till Bryssel, vem upplever demokrati i sitt vardagsliv? Den autonoma rörelsen eller den nya vänstern har däremot både nya mötesformer, nya påverkansmetoder och en ny, allvarlig syn på de globala frågorna. Därför lockas ungdomar till denna vänster men inte de äldre som sett saker komma och gå förut. I vårt ålderstunga samhälle²⁰ råder det dessutom en ganska stark generationssegrering utanför familjen. Är det en generationsfråga blir politik på detta fält också mer känsligt. Det är då inte bara en fråga om lag och ordning utan också en fråga om att socialisera in yngre till att bestämma över vårt samhälle som medborgare på ett demokratiskt sätt, och om att de äldre behöver ändra på sig själva en hel del.

Min politiska oenighet med den nya vänstern är de drag av våldsamt som finns där. Därför vill jag ägna detta kapitel åt Gandhi och effektiva, politiska och samtidigt fredliga metoder²¹.

Det *nionde* kapitlet handlar om den förra nya vänstern och särskilt DFFG eller De Förenade FNL-grupperna, som stödde vietnamesernas motståndsrörelse mot USA's krig. FNL-grupperna jämförs med dagens vänster och de ses som skilda system av fördelar och nackdelar.

Det *tionde* kapitlet slutligen har framtiden som sitt ämne och där sammanfattas i en modell bokens analys och krav ställs på fredliga aktivistmetoder och en demokratisk stat.

Synopsis

Sammanfattningsvis skulle den planerade boken alltså ha tio kapitel:

1. Inledning: Vänstervåg i dag?
2. Några kunskapsfrågor
3. Forskning om sociala rörelser

McCarthyism (se bl a Werner Schmidt, "Fordismen och det kalla krigets antikommunism", i *Arkiv*, nr 84, 2001, s. 34-64) kommer att tas upp. Jag hävdar att dessa saker är sammanhängande. Det är som om den stund Berlinmuren störtades och arkiven öppnades i öststaterna återuppstår samma hemlighetsmakeri och samma övervakning över medborgarna i väst. Man hör riddare Kato i bakgrunden när president Bush uppmanar: "Add your eyes and ears to the protection of our homeland." (nyhetsrelease från Vita Huset 2002-06-06).

²⁰ I ett u-land kan 50 procent av befolkningen vara under 14 år, i Sverige är brytpunkten i stället 34 år. Först för en 35-åring är halva befolkningen yngre än honom eller henne. Denna åldersmässiga tyngd kan vara svår att förstå för mina jämnåriga och den kan förvillas bort av media som hyllar ungdomen men maktmässigt är ungdomen påfallande maktlös och tyngd av de äldre.

²¹ Exempelvis den anarkistiska pacifism som Stellan Vinthagen undersöker i Baskien. Unesco's metoder för fredsarbete och sådana laterala lösningar som Betty MacDonalds barnbokshuvudperson Tant Mittiprick åstadkom kommer också att tas upp.

4. Husockupationen i Linköping år 2000
5. Göteborgskravallerna
6. Autonoma rörelsen, särskilt AFA
7. Polisen och säkerhetspolisen
8. Fredliga kampmetoder
9. FNL-grupperna på 1960-talet och dagens nya vänster
10. Framtiden

Man kan tycka att det blir ytligt med tio planerade kapitel men syftet är att skildra *sammanhanget* i vilket den nya vänstern växer fram. För det syftet behövs alla de pusselbitar som kapitlen utgör och djupet kommer av att de sätts samman, snarare än antalet sidor som ägnas varje pusselbit.

Jag ser det som en utmaning att komma åt politikens kärna. Är politik Maud Eduards' frågor "vem som organiserar sig, hur, var och kring vad"²²? Är politik det som Olof Palmes definierar, politik är att vilja? Är det grundvärderingar och härledda värderingar? Är det att kunna se världen som osäker, som full av moraliska val där många principer ska vägas mot varandra i det konkreta fallet? Vron Ware lyckas förmedla att jag som läsare skulle ha svårt att välja hur jag skulle ställa mig i olika frågor som var föremål för 1800-talets politik där intressen byggda på kön och klass eller på kön och etnicitet kunde kollidera.²³ Är politik att tillfälligt kunna gå emot sina egna intressen för att så via en omväg kunna komma till det mål man eftersträvar (tillfälliga eftergifter pga tillfälliga styrkeförhållanden)? Är politik strategiskt tänkande à la Clausewitz²⁴? Är politik att känna sig delaktig i att bestämma vår framtid?

För den som läst så här långt, jag vill upprepa att jag är tacksam för varje synpunkt, idé och kritik!²⁵

Lagga 3 augusti 2004

Hedvig Ekerwald

²² Maud Eduards, *Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori* (Liber 2002) s.19, kursivering borttagen.

²³ Vron Ware, *Beyond the Pale. White Women, Racism and History*, London, Verso, 1992.

²⁴ Denne, den kanske mest kände militärteoretikern, såg kriget som politikens fortsättning med andra medel (*Vom Kriege*, tio band utgivna på 1830-talet).

²⁵ Ett tack till Magdalena Czaplicka för hennes redan framförda synpunkter på detta papper!